

Erkən nikahlar gender bərabərliyinin və uşaq hüquqlarının pozulması kontekstində

Sosioji baxımından evlənmək ya da qohumluq xətti ilə gələn bir həyat birliyi olan ailə institutu ən ali, ülvü, saf duyğularını, nəcib niyyətlərini özündə əks etdirən, müqəddəs ittifaq və cəmiyyətin özəyidir. Bu baxımdan nikaha daxil olmaq hüququ insanın təbii hüquqlarındandır. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin 16-cı maddəsində göstərilirdiyi kimi, “yetkinlik yaşına çatmış kişilər və qadınlar, heç bir irqi, milli və ya dini məhdudiyyət olmadan bir-biri ilə evlənmək və ailə qurmaq hüququna malikdir və nikah yalnız hər iki tərəfin sərbəst və tam razılığı ilə bağlana bilər”. Lakin əgər nikaha daxil olmaq istəyən bir tərəf yetkinlik yaşında deyilsə və gələcək həyat yoldaşı haqqında məlumatlı qərar qəbul etmək iqtidarında deyilsə, o halda bu cür razılıq “tam və azad” ola bilməz. Eyni müddəalar Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında, o cümlədən digər normativ hüquqi aktlarında əks olunmuşdur. Belə ki, hər kəsin qanunla nəzərdə tutulmuş yaşa çatdıqda ailə qurmaq hüququ vardır. Nikah yalnız könüllü razılıq əsasında bağlanılır, əks təqdirdə “məcburi” davranış özlüyündə məsuliyyətə səbəb olur.

Bununla belə, cəmiyyətdə nikahla bağlı ən çox rastlanan məhfum “erkən nikah”dır. Qanunvericilikdə qadağan olunan erkən nikah yaşı 18-dən az olan və ya yeniyetmələrin nikaha daxil olmasıdır. İstər beynəlxalq, istərsə də milli qanunvericiliklə, uşaqların nikaha daxil olması insan hüquqlarının pozulması hesab olunur.

Definisuya erkən nikah adlansa da, əslində burada məsələ qız uşaqlarının erkən nikaha cəlb edilmələridir. Belə ki, daha çox qız uşaqları erkən yaşda ərə verilir, yetkinlik yaşına çatmadan ana olur, sağlamlıq və reproduktiv hüquqları, o cümlədən təhsilə çatımlılıqdan məhrum edilməklə təhsil hüquqları pozulur. Azyaşlı qızların valideynlər tərəfindən erkən nikaha məcbur edilməsi gender əsaslı zorakılığın gözə çarpan növüdür və milli qanunvericilik tərəfindən qadağan edilir. Məhz qızların erkən nikahı onların təhsil almaq, ailə qurmaq, sərbəst olaraq həyat yoldaşı seçmək, öz taleyini həll etmək kimi hüquqlarının üzərindən xətt çəkməklə onların fərd olaraq cəmiyyətdə özlərini realizə etmək imkanlarını məhdudlaşdırır, onların inkişafının qarşısını alır.

Bununla bağlı beynəlxalq və milli hüquq sistemlərində “uşaq nikahlar”ı termini formalaşmışdır. Ayrı-ayrı dövlətlər, təşkilatlar bu barədə öz narahatlıqlarını bildirir, ailə institutunun, insan hüquq-

larının müdafiəsi istiqamətində həm yerli, həm də beynəlxalq səviyyədə qanunlar qəbul edirlər. Dünya dövlətlərinin diqqətini qız uşaqlarının erkən yaşda evləndirilməsinə qarşı mübarizəyə, onların hüquqlarının qorunmasına yönəltmək, bu istiqamətdə səylərin artırılmasını təmin etmək üçün BMT-nin Baş Assambleyasında Türkiyə, Kanada və Peru tərəfindən hazırlanan qətnamə əsasında 193 üzv ölkə tərəfindən qəbul edilən qərara əsasən “11 oktyabr Beynəlxalq Qızlar Günü” təsis olunmuşdur. Bu sənəddə BMT-nin Minilliyin İnkişaf Programına nail olunması və qız uşaqlarının onlarla bağlı qərarların verilməsində iştirakının dəstəklənməsi və digər məqamlar öz əksini tapıb.

BMT-nin Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi Komitəsinin “Nikah və ailə münasibətlərində bərabərlik” adlı 21 sayılı ümumi tövsiyəsinin 16-cı maddəsində qeyd edilmişdir ki, üzv dövlətlər nikah və ailə münasibətləri ilə bağlı bütün məsələlərdə qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarını aradan qaldırmaq üçün bütün müvafiq tədbirləri həyata keçirməli, xüsusilə kişi və qadın bərabərliyi əsasında nikaha daxil olmaq, həyat yoldaşını sərbəst şəkildə seçmək, nikaha yalnız öz tam və sərbəst razılığı ilə daxil olmaq, və evlilik və nikahın pozulması zamanı eyni hüquq və məsuliyyətlər və sair hüquqları təmin etməlidirlər.

Erkən nikahlar qızların ilk növbədə sağlamlıq və reproduktiv hüquqlarını pozur, onların cinsi istismarına, məcburi əməyinə cəlb edilmələrinə səbəb olur. Fiziki və psixoloji baxımdan hazır olmadan çox erkən hamiləlik baş verir, doğuş və ölüm riski yaranır, ana və uşaq ölümlərinin sayı artır; yeniyetmələrdə reproduktiv sağlamlıqla bağlı problemlər yaşanır. Psixoloq və həkimlərin rəylərində evlilik üçün optimal yaş həddi 19-30 arası yaş sayılır. Gələcək nəsillərin sağlamlıq vəziyyəti yeniyetmə qızların – gələcək anaların sağlamlıq vəziyyətlərindən birbaşa asılıdır. Tədqiqatçılar hesab edirlər ki, əgər erkən nikahların sayı 10 faizə qədər azalarsa, bu, bütövlükdə 70 faizə qədər ana və uşaq ölümünün azalmasına gətirib çıxarar.

Dünyanın əksər ölkələrində erkən nikahlar qadağan olunduğu üçün həmin nikahlar dövlət qeydiyyatından keçmir və bu nikahların statistikasını ayrı-ayrı dövlət orqanları, beynəlxalq təşkilatlar və “Human Rights Watch” kimi nüfuzlu beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının monitoring və araşdırmalarına əsaslanır.

BMT-nin Uşaq Fondunun və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının hesabatına görə dünyada hər gün 25 min, ildə isə 10 milyondan çox qızın erkən nikah faktı baş verir. "Save the Children" təşkilatının 2016-cı il tarixli hesabatına görə isə dünyada orta hesabla hər yeddi saniyədən bir 15 yaşından kiçik bir qız evlənilir.

158 ölkənin qanunvericiliyinə əsasən nikaha daxil olma yaşı kimi 18 yaş qəbul olunsa da, bu qanunlar əksər hallarda pozulur, çünki erkən nikahların tətbiqi ənənələr və sosial normalarla dəstəklənir. Erkən nikah öz-özlüyündə bir neçə problemi əks etdirir. Bunların sırasında ölkənin inkişaf səviyyəsi, onun sosial-iqtisadi vəziyyəti, təhsili, insan hüquqlarının inkişafı və s. durur.

Hazırda erkən nikahlar daha çox Asiya və Afrika ölkələrində geniş yayılıb. BMT-nin Uşaq Fondunun 2005-ci il tarixli erkən nikahlara aid hesabatının göstəricilərinə görə: Nigeriya (75%), Çad və Mərkəzi Afrika Respublikası (68%), Banqladeş (66%), Qvinya (63%), Mozambik (56%), Mali (55%), Burkina-Faso və Cənubi Sudan (52%), Malavi (50%) və Hindistan (47%) fərqlənir.

Müsəlman ölkələri içində erkən nikahlarla bağlı Yəmən dövləti xüsusilə qeyd olunmalıdır. 1999-cu ildə Yəməndə qızlar üçün nikah yaşı 15 yaş olmuş, lakin sonradan bu məhdudiyyət aradan qaldırılmışdır. Hazırda Yəməndə minimum nikah yaşı nəzərdə tutulmamışdır. Bununla bağlı istənilən qanunvericilik təşəbbüsləri Yəmən şəriət komitəsi tərəfindən rədd edilmişdir. Hətta burada 8 yaşlı qız uşaqlarının da ərə verilməsi halları müəyyən edilmişdir. Yəmən dövləti bunu şəriətlə əsaslandırır, belə ki, şəriətə görə cinsi yetişkənliyə çatmış qız ərə gedə bilər. Yəmənli qadın Nudjud Əli əri tərəfindən təcavüzə və işgəncəyə məruz qaldığı üçün məhkəməyə müraciət etmişdir. Bu hadisə Yəmən ictimaiyyətində müzakirələrə səbəb olmuş, 2008-ci ildə Yəmən Ali ana və uşaq konsulluğuna müraciət olunaraq nikah yaşının qanunvericiliklə artırılması xahiş olunmuşdur. 2009-cu ildə nikah yaşı qaldırılaraq minimum 17 yaş müəyyən edilsə də, bu qanun yenidən ləğv edilmişdir. 2013-cü ildə Yəməndə toy gecəsi cinsi yetişkənliyə çatmayan qız uşağının qanaxmadan ölməsi bu məsələnin Yəmən ictimaiyyətində yenidən müzakirələrə səbəb olmuşdur.

Şəriətin, patriarxal qaydaların Müsəlman Şərqində erkən nikahlara səbəb olmasını göstərən hallardan biri də zorlanmış qızların ailədə və cəmiyyətdə normal qarşılanmaması, belə hallarda ailələrin bu "ağır yük" dən qurtulması üçün cinsi təcavüzə məruz qalmış qız övladlarının cinayət törətmiş şəxslərə ərə verilməsidir. Bunu İordaniya Krallığının təcrübəsində bir daha görmək olar. Belə ki, 30 aprel 2017-ci il tarixdə İordaniya Krallığının qanunverici orqanı tərəfindən qəbul olunmuş Cinayət Məcəlləsinin 308-ci maddəsinin ləğvi ilə bağlı qanunu qüvvəyə minmişdir. Ləğv olunmuş maddə zorlama cinayəti ilə bağlı idi ki, təzə dəyişikliyə əsasən, zorlama cinayəti törədən şəxs cinayətin qurbanı ilə azı 3 il müddətinə nikaha daxil olmağa öhdəlik götürərsə, cinayət məsuliyyətindən azad olunacaqdır. Qeyd olunmalıdır ki, dünya təcrübəsində analoji qanunvericilik hazırda Livan, İraq, Filippin, Mərakeş, Misir, Efiopiya və Bəhreynə mövcuddur.

Ayrı-ayrı dövlətlərdə erkən nikah problemi və statistikasını təhlil edilərkən erkən nikahlara əsasən, dini-patriarxal qaydaların, yoxsulluğun, hərbi münaqişələr fonunda baş verən humanitar böhranların səbəb olduğu bəlli olur.

Statistik rəqəmlərin təhlili göstərir ki, Azərbaycan Respublikasında erkən nikah problemi ilə bağlı vəziyyət acınacaqlı durumda deyil və Azərbaycan Respublikası erkən nikah problemi ilə mübarizədə uğur qazanmış ölkələrdən hesab edilə bilər.

Statistik rəqəmlərin təhlili göstərir ki, Azərbaycan Respublikasında erkən nikah problemi ilə bağlı vəziyyət acınacaqlı durumda deyil və Azərbaycan Respublikası erkən nikah problemi ilə mübarizədə uğur qazanmış ölkələrdən hesab edilə bilər.

Belə ki, Azərbaycanda 1999-2011-cu il illər ərzində nikaha daxil olan qadınların ümumi sayına nisbətən 18 yaşadək olan qızlar ən çox 1999-cu ildə (7,1%) olmuşdur. 2003-cü ildə nisbətən az (4,6%), 2007-ci ildən isə bu göstəricilər artmaqdadır. 2011-ci ildə nikaha daxil olan qadınların ümumi sayına nisbətən 18 yaşadək olan qızlar 6,17 % təşkil edir. 2011-ci ildə 5138 erkən nikah faktı qeydə alınmışdırsa, 2012-ci ildə isə bu rəqəm azalmışdır.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin "Dемоqrafiya və sağlamlıq sorğusu, 2011" yekun hesabatında qeyd olunur ki, ümumilikdə Azərbaycanda yeniyetmələrin 5.9 faizi uşaq doğmuş və ya hamilədir. Diri doğuşu olmuş və ya ilk uşağına hamilə qalmış qadınların faiz nisbəti gözlənilməli kimi yaşın artması ilə sürətlə yüksəlir: bu göstərici 15 yaşlı qadınlar arasında 1 faizdən aşağıdır, 19 yaşlı qadınlar arasında isə 13.4 faizə çatır.

Respublikamızda məişət zorakılığı ilə mübarizə, qadın və uşaq hüquqları həmişə diqqət mərkəzində olub. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra isə qadın məsələsinə dövlət siyasəti səviyyəsində yanaşılıb. Ümummillik lider Heydər Əliyev deyirdi: "Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır". Azərbaycan qadınının bu gün cəmiyyətdə özünü təsdiq etməsi üçün hər cür imkan və şərait var. Qanunvericilik baxımından da Azərbaycan qadınının geniş fəaliyyəti üçün lazım olan hüquqi baza formalaşdırılıb. Azərbaycan qadın və uşaq hüquqlarının müdafiəsinə həsr olun-

muş çoxlu sayda beynəlxalq konvensiyalara qoşulmuşdur. "Nikaha daxil olmağa razılıq verilməsi, minimal nikah yaşı və nikahın qeydiyyatı haqqında", "İnsanlarla ticarət və üçüncü şəxslər tərəfindən fahişəliyin istismarına qarşı mübarizə haqqında", "Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında" Konvensiyalara, Pekin Bəyannaməsinə qoşulmuşdur. Bu sənədlərdə qadınlarla yanaşı, qızların da hüquqlarının müdafiəsi məsələsi xüsusi önəm daşıyır.

Bu gün Azərbaycanda ayrıca olaraq, uşaq hüquqları ilə bağlı müasir qanunvericilik bazası formalaşmışdır. Dövlət tərəfindən uşaqlarla bağlı 80-dən çox qanun və 30-dan artıq Dövlət Proqramının uğurla icra olunması bu sahəyə dövlət qayğısının nümunəsidir. Bu sənədlər vahid dövlət uşaq siyasətinin formalaşması və həyata keçirilməsi baxımından ciddi əhəmiyyətə malikdir.

Həmçinin, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsində erkən nikahlara qarşı mübarizənin cinayət hüquqi mexanizmləri öz əksini tapır. Belə ki, CM-nin 176-1-ci (qadını nikaha daxil olmağa habelə, nikah yaşına çatmayan qadını məcbur etmə) və 152-ci (on altı və on dörd yaşına çatmayan şəxslə cinsi əlaqədə olma və ya seksual xarakterli digər hərəkətlər etmə), 144-cü (adam oğurluğu) maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərin əksəriyyətinin törədilməsi erkən nikah faktoru ilə bağlıdır.

Erkən nikahların cinayət hüquqi aspektlərini təhlil edilərkən qeyd etmək lazımdır ki, Respublikamızda erkən nikahlar yerli adət-ənənələrə uyğun olaraq müxtəlif formalarda baş verir və zamanla həmin formalar dəyişir. Xüsusilə vurğulamaq lazımdır ki, "qız qaçırma" adəti Respublikamızda erkən nikahların həyata keçirilməsinin əsas üsullarından olmuşdur. Bəzi hallarda evlənmək məqsədi ilə qız qaçıranlar daha irəli gedərək, qızın ata evinə qayıtmaması üçün hətta onu zorlayır, onunla cinsi əlaqədə olmaqdan çəkinmirlər. Belə olan halda cəmiyyətin basqısı ilə üz-üzə qalan qadın istəmədiyi şəxslə bir evdə yaşamağa məhkum olur. Qadının hüququnu qorunmaq əvəzinə, bəzən valideynlər də bu cinayətin ört-basdır olunmasında iştirak edir, evlənmək məqsədi ilə qaçırıldığına görə qızının başqa adama ərə gedə bilməyəcəyini düşünüb, övladlarını arzulamadığı adamlarla yaşamağa, nikaha daxil olmağa məcbur edirlər.

Fiziki zor tətbiq etmə və zor tətbiqi hədəsindən başqa digər üsullar, valideynlərin qız övladlarını övladlıqdan çıxartmaqla, evdən qovmaqla hədə-qorxu gəlmələrini, onun üçün arzu olunmaz, dözülməz ailə-məişət şəraitinin yaradılmasını, onun azadlığının məhdudlaşdırılmasını, evə qapadılmasını, mobil telefonunun, digər şəxsi əşyalarının alınmasını,

iqtisadi məhrumiyyətlər yaradılmasını, özündən asılı olan qız övladına başqa üsullarla təzyiq göstərmələrini nəzərdə tutur. Ölkə reallığında azyaşlı qızlarımızın iqtisadi müstəqilliklərinin olmadığı, onların valideynlərindən asılı olmaları nəzərdən qaçırılmamalıdır.

Bu cinayətlərin istintaqının aparılmasında və əməlin düzgün tövsifi üçün yerli adətləri nəzərə alınmalıdır. Bilirik ki, nikah prosesi bir neçə mərhələdən, "həri", "nişan" və "toy" mərasimlərindən ibarətdir. Cinayət Məcəlləsinin 176-1-ci maddəsinin dispozisiyasındakı nikah sözü məhdudlaşdırıcı təfsir edilməyərək, faktiki nikah münasibətlərini də nəzərdə tutur. Milli toy adətlərimiz nəzərə alınaraq demək olar ki, əyalətlərdə bəzi hallarda qız uşaqları 16, 17 yaşında nişanlanır, yetkinlik yaşına çatdıqda, yəni 18 yaşında isə evləndirilir, nikaha daxil olurlar. Əgər 16, yaxud 17 yaşında olan bir qız uşağı valideynləri tərəfindən onun iradəsinə zidd olaraq nişanlanırsa, bu fakt valideynin əməllərində CM-nin 176-1-ci maddəsinin olduğuna dəlalət edir. Belə ki, faktiki olaraq qız övladı 18 yaşına çatmadıqda valideynləri tərəfindən onun yerinə qərar verilir və toy, qız övladı 18 yaşına çatdıqda reallaşdırılır. Bununla da artıq 18 yaşına çatmamış qız uşağının taleyi valideyni tərəfindən o, yetkinlik yaşına çatmadan həll edilmiş olur, onun uşaq hüquqları və nikah azadlığı pozulur, cəmiyyətdə, sosial əlaqələrdə mövcud olan normal ailələr arasında münasibətlərə, qadınların sevgidə, ailə qurmada ifadə olunan azad iradələrinə zərər vurulur.

Burada bir nüansı qeyd etmək zəruridir ki, valideynlər zorla ərə vermələrlə bağlı araşdırmalarda "qız narazı deyildi", "biz seçdiyimiz oğlana etiraz etmirdi" və sair bu kimi arqumentlər gətirməklə özlərini müdafiə edir, istintaq orqanı isə həmin arqumentləri qəbul edir. Əslində isə, çox zaman qız uşaqlarının seçim etmək belə imkanı olmur, onlara vahid "ər namizəd" təqdim olunur, onun fikri soruşulmur, qız uşağına fikrini bildirməyə şərait və mühit yaradılmır və valideyndən asılı olan həmin qız uşağı ailənin təqdim etdiyi şəxslə nişanlanmağa və ailə qurmağa məcbur olur. Sonradan həmin qız uşaqları yaşları artdıqca, düşüncələri inkişaf edərək bir qədər iradələri formalaşır və istədikləri əks cinsin nümayəndələri ilə sevgi münasibətləri qurmağa başlayırlar, bu zaman isə, həmin qadınlar, şiddətin, "namus" cinayətlərinin qurbanına çevrilirlər.

Erkən nikahın qarşısının alınması məqsədi ilə Respublikamızda dövlət strukturları, qeyri-hökumət təşkilatları və beynəlxalq qurumlar tərəfindən geniş təbliğatlar aparılır. Belə ki, təhsili stimullaşdıran, iş bazarına daxil olmaq üçün lazımı peşə biliklərini artıran, özünə-güvəni gücləndirən, iqtisadi məş-

ğulluğu artıran layihələr hər zaman dövlət və digər qurumlar tərəfindən təşkil olunur. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası'nın 7.4-cü yarım bəndində, habelə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 28 iyun tarixli, 1578 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı»nın həyata keçirilməsi üzrə Tədbirlər Planının (2011-2015-ci illər) 3.5.2.1-ci bəndində gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq, o cümlədən məişət zorakılığı ilə bağlı etibarlı monitorinq mexanizminin (sisteminin) yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu məqsədlə hazırda bütün yerli icra hakimiyyətlərində icra başçısının sərəncamına əsasən tərkibi aidiyyəti yerli icra orqanlarının nümayəndələrindən ibarət gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə monitorinq qrupları yaradılmışdır. Gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə etibarlı monitorinq mexanizmi olaraq yerli monitorinq qrupları yerlərdə vəziyyətin qiymətləndirilməsi, həyata keçirilən tədbirlərin effektivliyinin yoxlanılması, riskli ailələrin müəyyən edilməsi və lazımı dəstəyin göstərilməsi, zorakılığın səbəblərinin araşdırılması və təhlil edilməsi, xüsusilə də baş vermiş ağır zorakılıq hallarının müzakirəsi, zorakılıq qurbanlarının müdafiəsi və müvafiq yardımlarla təmin edilməsi üzrə fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsi kimi funksiyaları həyata keçirirlər.

BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF) tərəfindən həyata keçirilmiş tədqiqata əsasən, Azərbaycanda qadınların onda birindən də çox bir hissəsi 18 yaşına çatmadan ailə həyatı qurur. BMT-nin Əhali Fondunun Azərbaycandakı Nümayəndəliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikasında gender bərabərliyi məsələlərinə dair apardığı tədqiqat üzrə 1000 qadın və kişinin iştirak ilə sosioloji sorğu keçirilmişdir. Kişi və qadın respondentlərin ilk münasibətin formalaşması, ilk dəfə nikaha daxil olmaq və ilk uşağın dünyaya gəlməsi üçün hansı yaşın münasib olması ilə bağlı verdikləri cavablar onların cinsi mənsubiyyətindən asılı olaraq aşkar fərqləri üzə çıxarırdı. Kişi və qadın respondentlər qadının ilk dəfə kişi ilə münasibət qurması üçün münasib yaşın təxminən 20 olması ilə razılaşıb.

Hüquqi demokratik dövlət quruculuğunu özünün prioritet istiqaməti hesab edən Azərbaycan xalqı əsrlərdən bəri formalaşmış və milli-mənəvi dəyərlər adı altında pərdələnmiş yanlış adət-ənənələri ram etməli, yanlış stereotiplərdən qurtulmalı, klassik nümunəvi Azərbaycan ailə modeli və milli-mənəvi dəyərləri müasir dövrün tələbləri, dünyəvi qanunlarla uzlaşdırılmalıdır. Qızlarımız nə qədər təhsilli, dünyagörüşlü olarsa, onların yetişdirdiyi övladlar da

bir o qədər savadlı olacaq və nəticə etibarlı ilə cəmiyyət savadlı olacaq. Gələcəyin anası olacaq qızların kamil, intellektli, təhsilli insan kimi yetişməsinə şərait yaratmaq lazımdır. Unutmayaq ki, savadlı ana savadlı gələcək, savadlı cəmiyyət deməkdir. Bunu nəzərə alaraq, gələcəyimizi, genefondumuzu təhlükəyə atmamaq üçün erkən nikahlara qarşı mübarizədə səylərimizi artırmalıyıq.

Araz Mahmudov,

Laçın rayon prokurorluğuna ezam olunmuş Zardab rayon prokurorluğunun müstəntiqi, II dərəcəli hüquqşünas

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası
3. "Uşaq Hüquqları haqqında" Konvensiya
4. Qadınlara qarşı ayrı-seçkililiyin ləğv edilməsi üzrə Komitənin Ümumi Təvsiyələrinin Seçmə Topluğu http://unazerbaijan.org/wpcontent/uploads/2020/06/Qadınlar_qarsi_ayri_seckiliyin_legv_edilmesi-.pdf
5. Uşaq nikahı: hər gün 39.000. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı. https://www.who.int/mediacentre/news/releases/2013/child_marriage_20130307/ru/
6. Aqşın Məmmədov, "Erkən nikahların səbəbləri və fəsadları" <https://stm.az/publications/meqaleler/erken-nikahlarn-sebebleri-ve-fesadlar>
7. Хедаят, Нел. Каково выйти замуж в шесть лет?, Русская служба BBC (5 октября 2011). Дата обращения 27 сентября 2016 года
8. Power, Carla (12 August 2009) Nujood Ali & Shada Nasser win "Women of the Year Fund 2008 Glamour)
9. Sadeq Al-Wesabi (25 February 2010), Yemen's children say no to early marriage, Yemen Times
10. Azərbaycan Vəkili jurnalı, 13-cü nömrə <https://barasociation.az/uploads/journal/13.pdf>
11. Erkən nikahlar (təhlil). [http://scfwca.gov.az/store/media/Erk%C9%99n%20nikahlar%20\(t%C9%99hlil\).pdf](http://scfwca.gov.az/store/media/Erk%C9%99n%20nikahlar%20(t%C9%99hlil).pdf)
12. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi
13. Zorla ərə verilmə, erkən nikah: Qanun nə deyir? – Təhlil. Şamil Paşayev. https://apa.az/az/siyasi_xeberler/zorla-ere-verilme-erken-nikah-qanun-ne-deyir-tehli%CC%87l-545779
14. UNFPA/AQUPDK (2018) "Azərbaycanda gender bərabərliyi və gender münasibətləri: mövcud vəziyyət və imkanlar. Kişilərin Gender Bərabərliyinə Münasibətinə dair Tədqiqatın (IMAGES) nəticələri üzrə Hesabat", Bakı, Azərbaycan. https://azerbaijan.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/gender%20equality-az_0.pdf